

DE AFFICHE EN DE AFFICHEKUNST

door Simone MAES

Voorlopers van de affiche komen reeds voor in de oudheid, zoals blijkt uit een affiche uit 146 v.C., waarop een prijs wordt uitgelooft voor het terugbrengen van slaven. Ook zijn er in Pompeji affiches (zgn. albums) gevonden met reclame van boekhandelaars en voor het bezoek aan gladiatorspelen en toneelvoorstellingen.

De eigenlijke geschiedenis van de affiche begint echter na de uitvinding van de boekdrukkunst. Reeds in de 15e en 16e eeuw is sprake van gedrukte en aangeplakte proclamaties en ordonnanties (denk maar aan de "bloedplakkaten" van Keizer Karel).

Tot vóór de 19e eeuw was er vooral sprake van zogezegde letteraffiches, waarin de tekst hoofdzaak is.

De uitvinding van de lithografie in 1798 maakt het vervaardigen van uitvoerige naturalistische illustraties mogelijk en baande zo de weg voor de beeldaffiche. Een affiche dus waarin het beeldende element hoofdzaak is.

In 1827 perfectioneerde ENGELMAN deze nieuwe techniek met de kleurenlithografie, in 1833 gevolgd door BRISSET die de aanwending van de affiche op grote schaal mogelijk maakte door zijn sneldrukpers. Toen ontstond de mogelijkheid tot 10.000 exemplaren per uur te drukken tegen relatief lage kostprijs.

Reeds omstreeks 1830 verschenen in de Verenigde Staten "mammoet-affiches" met aankondigingen van circusvoorstellingen en cowboyshows.

Van "afficheKUNST" kan gesproken worden sedert het optreden van de Franse schilder en lithograaf Jules CHERET (1836-1932) die na 1866 meer dan duizend affiches ontwierp. In 1891 stelde hij zijn werk tentoon op het jaarlijks salon van de avant-gardebeweging "les XX" te Brussel tussen namen zoals VAN GOGH, GAUGUIN, SEURAT, ENSOR...

Een hoogtepunt vormen de affiches van Henri DE TOULOUSE-LAUTREC (o.a. voor de Moulin Rouge). Hun sterke werking ontleen zij affiches aan de vereenvoudiging van de voorstelling tot grote vormen in vlakke kleuren en met krachtige contouren.

Van veel betekenis voor de verdere ontwikkeling is de wijze waarop Engelse artiesten in deze stijl doorwerkten. De esthetiek vormde een overheersend beginsel bij deze affiche-ontwerpers.

De grootste bijdrage tot de uitbreiding van de Jugendstil in de affichekunst kwam van de Moravische kunstenaar Alphons MUCHA (1860-1939), die tijdens het fin-de-siècle in Parijs werkzaam was.

In de 19e eeuw beleefde België een driedubbele bewustwording; politieke onafhankelijkheid in 1830, sociale deining in de jaren 1850 en geboorte van de "Art Nouveau" omstreeks 1880.

De bewustwording van een "Energie Belge" (titel van een te Brussel in 1906 verschenen werk van E. NED) verleende de kunstenaars steun en een nieuwe levenskracht. Denken wij maar aan de literaire beweging "Van Nu en Straks" en de artistieke bewegingen "La Libre Esthétique", "Pour l'Art", "Le Sillon" en "l'Art Idéaliste".

Zoveel onstuimigheid en vernieuwing zouden het veelvuldig gebruik van de affiche in België uitlokken.

De Belgische beeldende kunstenaars E. DUYCK (1856-1897) en A. CRESPIEN (1859-1944) lieten zich inspireren door J. CHERET terwijl LIVEMONT (1861-1936), V. MIGNOT (1872-1944), H. MEUNIER (1873-1922) en Henry VAN DE VELDE (1863-1957) geïnspireerd werden door MUCHA.

Het is een feit : de affiche bezong de metamorfosen van de eeuw. In plaats van zich te beperken tot de reclame, overschreed zij die rol en werd zo weldadig voor de kunst zelf. De vrijheid van uitdrukking van dit nieuwe genre werkte de durf in de hand van de enen en de vermetelheid van anderen. De opzoekingen van de neo-impressionisten en luministen inspireerden tot levendige kleuren en nieuwe vormen van harmonie.

Naast de persoonlijkheid van de kunstenaar kan men constanten aanhalen die typisch zijn voor België. Nochtans zijn ze moeilijk te definiëren.

Over het algemeen beoogden de affiches een betekenis te geven aan scènes uit het dagelijks leven. De vrouw was overal aanwezig; zij inspireerde de kunstenaar; zij drukte de droom uit, de verwondering, de geestdrift, het mondaine; zij symboliseerde de uitvinding.

Abstrakte weergaven interesseerden de kunstenaar niet. Nochtans bleef hij ver van elk eng en strak realisme. Hij ontwierp zijn affiches met eenvoud en tederheid en elk volgens eigen temperament.

Daarenboven is de vindingrijkheid van de affichetekenaar, de keuze van de behandelende onderwerpen, de houding van de personages te rijk om louter toeval te zijn. Er bestonden inderdaad enge bindingen tussen affichetekenaars en letterkundigen en ontwerpers van juwelen.

Tal van schilders waren ook graveur en illustrator en werden bevriend met dichters. Andere affichetekenaars waren zelf schrijver, nijveraar, advocaat.

Zij kenden en erkenden elkaar en ontmoetten elkaar dikwijls. Dergelijke menselijke contacten ontwikkelden de oorspronkelijkheid.

* * *

Van begin juli tot eind september loopt in ons Heemmuseum een tentoonstelling van een twintigtal affiches uit de rijke verzameling van de Kring.

Wij hebben ons zelf de beperking in "tijd" of "periode" opgelegd. De oudste affiche dateert van 1892, de jongste van 1937. Allen zijn ze van de hand van gekende affiche-ontwerpers en afbeeldingen van sommige van deze affiches verschenen reeds in werken over de affichekunst.

Bronnen

- De affiche als kunstvorm in België 1900-1980. Uitgave A.S.L.K. Brussel, 1980.
- De Belgische affiche 1892-1914. Catalogus door Yolande Oostens-Wittamer. Kon. Bibliotheek Albert I Brussel, 1975.
- Sportaffiches in België 1890-1940. Gemeentekrediet België, 1981.
- Het Affiche, spiegel van de industriële maatschappij. Stad Gent. Museum voor industriële archeologie en textiel. 1984.
- Grote Winkler Prins Encyclopedie, 8e druk. Elsevier.